

Előszó

Ma már közhely, hogy korunk a multimediális kommunikáció kora, amelyet a vizuális kommunikáció ural, mind a többnyire színes képeket / felvételeket tartalmazó, napisajtón és más sajtótermékeken, mind a televízión, mind a személyi számítógépek írás- és képszerkesztőin, mind a számítógépekben 'kinyitható', hipertextuálisan szervezett, vizuális anyagot (is) tartalmazó CD-ROM-okon, az általuk elérhető INTERNET-en stb. keresztül.

Ugyanakkor arról sem szabad megfeledkezni, hogy a vizuális kultúra, a vizuális – különösképpen pedig a 'képi' – kommunikáció nem a számítógépek, a CD-ROM-ok és az INTERNET-en való szörfölés létrejöttével és elterjedésével kezdődött. Ennek a kultúrának első (mondhatjuk, ősi) nyomait a szikla- és barlangrajzok őrzik, folytatva az egyiptomi fáraók által használt pecsétnyomókon és sírkamráik 'alfestményein' keresztül, a középkorban a katolikus templomok falára festett 'szegények bibliájáig', a *Biblia Pauperum*ig.

Ami pedig a verbális elemek és képek nyomtatott formában való együttes megjelenését illeti, a gyerekek első könyvei kivétel nélkül rajzokkal, képekkel illusztrált könyvek, amelyekkel való találkozásukat olyan periódus előzi meg, amelyben rajzokban fejezik ki többnyire érzelmekkel teli gondolataikat.

A multimediális kommunikátumok szemiotikai elemzésében a verbális és képi elemekből építkező írott / nyomtatott (tágabb értelmű kifejezéssel élve: statikus) multimediális szövegek elemzése jelentős szerepet játszik – talán azért is, mert az elemzés tárgya dokumentálható, interszubjektív módon hozzáférhetővé tehető. Ennek a szemiotikai megközelítésnek több 'terméke' megtalálható a hazai kontextusban is. Ilyenek a *Szemiotikai szövegtan* 7., 9., 10., 11. és 14. kötetének írásai (zömmel ezeket idézi Vass László), és ilyen a *Multimédia* főcímet viselő két füzet, valamint az *Iskolakultúra* kiadásában megjelent – azonos felépítést követő – két *Bevezetés* is. De ide sorolható a *Szövegtani kaleidoszkóp* két kötete is éppúgy, mint a *Magyar nyelv* négy kötetből álló legújabb tankönyvcsaládja, amelyekben bőven találhatóak példák képi elemeket is tartalmazó verbális szövegek szemiotikai megközelítésére.

Ebbe a kontextusba illeszkedik bele – tematikájával és felépítésével ebből a kontextusból emelkedik ki – Vass László több szempontból is hiányt pótló, monográfiája. Hiányt pótló elsősorban azért, mert a 'verbális elem és rajz / kép összetevőket tartalmazó statikus multimediális szövegek' legkülönfélébb típusairól ad átfogó képet, részben bőségesen illusztrálva a kiindulásul választott szemiotikai textológiai osztályozás típusait, részben azokhoz kiegészítéseket javasolva. Hiányt pótló másodsorban azért, mert olyan poliedrikus alkotók műveit elemzi (kitekintéssel az alkotási folyamatnak az ezekben a művekben tetten érhető állomásaira is), mint Nagy László, Kondor Béla, Kass János. És végül, hiányt pótló azért is, mert elemzéseinek stílusa diszkurzív, a legkülönfélébb (elő)képzetségű olvasókhöz tud szólni.

A könyv felépítése világos, tagolását könnyen áttekinthetővé teszi a tömörségében is maximális információt nyújtó tartalomjegyzék. Az egyes fejezetek a tárgyalt multimediális kompozícióknak nemcsak verbális és képi összetevőit mutatják be Vass László elemzéseinek kíséretében, hanem bőven tartalmaznak szerzői kommentárokat, irodalomtörténészek / irodalomkritikusok, szemiotikusok tollából származó értelmezéseket / értékeléseket (a 7. fejezetben zenekritikusokét) is.

Minthogy a könyv nem tart igényt 'tolmácsolásra', itt csupán második felének a fejezeteihez kívánok néhány megjegyzést fűzni. Különösen érdekesnek tartom az 5. fejezetet, amely olyan Nagy Lászlótól származó kép és szöveg kompozíciókat elemez, amelyek azon túl, hogy szemléletesen dokumentálják szerzőjük mind képi, mind verbális látásmódját (alkotói fantáziáját), javításokat, áthúzásokat és betoldásokat tartalmazó szövegösszetevőjük által lehetőséget adnak az alkotási folyamatra vonatkozó feltevések megfogalmazására. Kiemelném továbbá a 6. fejezetet, mert igen jó példát nyújt komplex intertextuális / intermediális kapcsolatok feltárására és bemutatására, amennyiben bibliai szövegeket, azokhoz társított tradicionális illusztrációkat és Kass Jánoséit, valamint a bibliai szövegek és / vagy illusztrációik által ihletett irodalmi szövegeket hoz egymással – kommentált – kapcsolatba. (Közben indirekt módon azt is dokumentálva, hogy többek között mi mindenre jók a *Biblia* és a *Verstár* című elektronikus hordozókon tárolt korpuszok.) Végül hivatkoznék a 7. és 8. fejezetekre, amelyek szövegek, azok megzenésítése és illusztrációi több oldalról megközelített kapcsolatát tárgyalják.

A könyv minden kétséget kizáróan nagy nyeresége a multimediális szövegekre vonatkozó szövegtani szakirodalomnak. Az olvasóknak azt kívánom, hogy örömet találjanak tanulmányozásában, a szerzőnek pedig azt, hogy hasonló eredménnyel folytassa a multimediális szövegekre vonatkozó kutatómunkáját.

Az idézett irodalom:

BENKES Zsuzsa – NAGY L. János – PETŐFI S. János:

1996. *Szövegtani kaleidoszkóp 1. Antológia*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996.

BENKES Zsuzsa – PETŐFI S. János:

1996. *Szövegtani kaleidoszkóp 2. Bevezetés a szövegmegformáltság elemzésébe*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996.

Multimédia. Több mediális összetevővel rendelkező irodalmi szövegek elemzése. (Szerk. BENKES ZSUZSA, a tanulmányokat írta PETŐFI S. JÁNOS.) OKSzi, Budapest, 1996.

Multimédia. Több mediális összetevővel rendelkező irodalmi szövegek elemzése II. (Szerk. PETŐFI S. JÁNOS, a tanulmányokat írták BENKES ZSUZSA és PETŐFI S. JÁNOS.) OKSzi, Budapest, 1998.

PETŐFI S. János – BENKES Zsuzsa:

1998. *A szöveg megközelítései. Kérdések – válaszok. Bevezetés a szemiotikai szövegtanba*. Iskolakultúra, Budapest, 1998.

2002. *A multimediális szövegek megközelítései. Kérdések – válaszok. Bevezetés a statikus 'verbális elem + kép / diagram / ...'-típusú komplex jelek szemiotikai szövegtanába*. Iskolakultúra, Budapest, 2002.

PETŐFI S. János – BÉKÉSI Imre – VASS László (szerk.):

1990 – *Szemiotikai szövegtan*. Szeged, JGY(T)F Kiadó.

7. A multimediális szövegek szemiotikai textológiai megközelítéséhez. 1994.

9. A szemiotikai szövegtani kutatás diszciplináris környezetéhez I. 1996.

10. A szemiotikai szövegtani kutatás diszciplináris környezetéhez II. 1997.

11. A szemiotikai szövegtani kutatás diszciplináris környezetéhez III. 1998.

14.0. A szövegtani kutatás általános kérdései. 14.1. Kép és szöveg. 14.2. Kommunikáció a médiában. 2001.

Macerata, 2004. május

Petőfi S. János